

„Slišali smo, gospod Tomaž Križaj, da ste se zaročili s hčerko našega prvoboritelja, gospoda Majdeta. Nismo mogli drugače, nego da smo se zbrali sedaj tukaj, da vam čestitamo s slovansko pesmijo, ki jo tudi vi nad vse spoštujete. Izvedeli smo vse, kar se je godilo v nedeljo zvečer in smo prišli, da vam izrazimo svoje spoštovanje ter se vam ponudimo v pomoč, kjerkoli nas boste potrebovali. Bog vas živi!“

Križaj je bil presenečen, vse je začelo vreti in kipeti v njem. Strel je videl, kaj se godi v njem, je vedel, da bo na to odgovoril navdušeno in z vsem lastnim mu ognjem. A videl je tudi, da poslušajo spodaj Trdan in njegova družina, videl tudi, da se je na stopnicah zbralo nekaj drugih ljudi, zato mu je pošepnil: „Pelji jih najprej v sobo, tam se bo vse lepše opravilo in razvilo!“

In povabil jih je Križaj v sobo. Tam se je vrstila pesem za pesmijo, tam je dal Tomaž zopet duška svojim čuvstvom.

Ko so pozno po noči odšli od Križaja, je ta odprl okno, zakaj vroče mu je bilo od razburjenosti in začela ga je boleti glava. A tedaj je slišal, kako so po trški glavni ulici korakali pevci, kako se je glasila v noč „Naprej zastava Slave!“ . . .

(Konec prihodnjič.)

P. Žmitek:

Sedma umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu.

Vsak napredek ima svoje zapreke; le prepričanje, da stremi človeštvo k popolnosti, nas hrabri k edinemu smotru — do zmage. Vemo, da kultura zahteva boj in da pri tem padajo žrtve. Čim bolj je zanemarjena okolica, kamor se namerava sejati seme popolnosti, tem večji je trud; mnogo vztrajnega dela je treba, predno se iztrebi trnje in osat in šele na taki podlagi se more orati ledina. In ne da se prikrivati, da je tudi iz naše zemlje vzknilo, zrastle dovolj trnja. Gospodarja, ki naj bi skrbel za svojo lastno zemljo, so odpeljali, potem so jo obdelovali najemniki in posli, katerim ni bilo mnogo do blagostanja, in nazadnje še je prišel sovražnik ter zasejal ljuljko . . .

Nikdar nisem mogel verjeti, da bi strankarski politični boj mogel poseči tudi kdaj v svetišče umetnosti, toda motil sem se.

Mislil sem, da se mora umetnost razvijati edino le zato, da stremi sama k sebi, toda postalo je drugače . . . Enajsto leto se vrši pri nas javni umetniški razvoj. To je sicer kratka doba, toda mnogo važnega se je izvršilo na polju umetnosti. Leta 1900. se je dogodil prvi slučaj, uveljaviti pravico umetnosti na rodnih tleh; zgodilo se je to v ljubljanskem Mestnem domu. Vsa ta stremljenja so tavalala pod takratnim okriljem „Slovenskega umetniškega društva v Ljubljani“. Njega slabotna življenska moč je hirala, dokler ni ugasnila po dveletnem životarenju. Ob zaključku druge slovenske umetniške razstave v „Narodnem domu“ smo spremljali to društvo k večnemu počitku s prisrčno željo, da bi se ne oživilo več pod takimi razmerami.

Po razpustitvi tega društva smo se razšli na razne strani, večina se jih sploh ni več vrnila. Le nekaj takih, katerim je bilo nad vse le čisto umetniško delovanje, smo se slučajno našli ter sklenili, nastopati od časa do časa združeno v krajih, kjer se goji umetnost.

Brez hrupa smo izražali medsebojna stremljenja, začutili smo namreč potrebo, da prodremo v tujini. Prvi nastop se je vršil l. 1904. na Dunaju v Miethkejevi galeriji. Slučajno, popolnoma slučajno je dobila naša takratna skupina ime „Sava“. Nismo bili za tak krst; vsaj midva s tovarišem Jakopičem sva delala dovtipe, ko nama je poročal rajnki Ivan Grohar v Prago, kako ime da naj damo klubu. Bilo je nama pač brezpomembno, da klub dobi sploh kako ime. Ker so pa trdili, da brez krstnega lista nimamo pravice v javnosti, smo končno v to privolili, ime pa so izbrali drugi. Miethke sam je bil svečenik, botri pa smo bili: Fr. Berneker, Iv. Grohar, R. Jakopič in jaz. Izmed vseh ostalih razstavljalcev smo bili mi štirje navzoči; to je gola resnica. Razstavilo nas je takrat devet umetnikov, osem slikarjev in eden kipar: Berneker, Grohar, Jakopič, Jama z gospo, M. Sternen s sedanjo soprogo R. Klein, F. Vesel in jaz.

Po dunajski razstavi so imele prireditve kluba „Sava“ za razvoj naše umetnosti važen pomen; vršile so se brez vsakih postranskih namenov v Belgradu, Sofiji, Londonu, Trstu, Varšavi in Krakovu. Zadnja leta se z ozirom na druge domače umetnike nismo hoteli separirati, kar pa je bilo v škodo nam samim . . .

Ko je sezidal prijatelj Jakopič na svojo odgovornost umetniški paviljon, so se začele v njem prirejati razstave z namenom, da se vzgaja naše občinstvo v umetniškem oziru. Z nastopajočimi umetniki pa so se prikradli v domovino tudi nepovabljeni različni pismarji in farizeji ter istočasno s prireditvami na umetniškem polju skušali slepiti javnost z razlagami, ki so za pravi razvoj umetnosti škod-

ljive. Število boriteljev za umetnost „Savanov“ se je krčilo, naraščale pa so vrste nasprotnikov; kriva je bila prizanesljivost „Savanov“, katerim so intrige deveta briga. —

*

Značilna je ta sedma razstava v Jakopičevem paviljonu. Z njo se daje prilika mladim močem, da pokažejo javno, kaj zmorejo na polju umetniških stremljenj. Prvenstvo gre v vsakem oziru dvema razstavljalcema: kiparju A. Dolinarju in slikarju P. Gustinčiču. Oba sta se najprvo izobraževala v Ljubljani, prvi na c. kr. umetno obrtni šoli pod vodstvom g. prof. A. Repiča, drugega pa je vzgojil R. Jakopič. Dolinar je nadaljeval svoje študije na dunajski akademiji umetnosti, Gustinčič pa v Monakovem in v Florenci. Prvoten razvoj je vplival več ali manj na oba; upati je, da se še izpopolnita in razvijeta v prave, samostojno delujoče umetnike. Njih dela kažejo mnogo vrlin, tuintam še je kak nedostatek, kar pa ju naj bodri k neustrašenemu stremljenju za cilji umetniške popolnosti.

Slikar M. Rašica bi si bil ohranil lepše vtiske o sebi, ako bi bil nadaljeval prej započeto pot, kar je dokazal v delih bosansko-hercegovskih pokrajin.

Anton Sever je razstavil pet bronastih plaket, med katerimi je brezdvomno najboljša slepčeva glava. V drastično mehkih ploskah izraža slepca, ki je izvrstno modeliran, posebno okrog čela prehajajo mehkobno lasje v ozadje. Starkina glava je karakteristična in markantna študija.

Da pokaže kipar Anton Štefinc javnosti odkrito in nesramežljivo svoje dosedanje delovanje, je razstavil vse, kar je imel pri roki. „Tu je, sedaj pa glejte! To mi je uspelo, drugo je slabše!“ Resnično priznam, da mi je ljubši odkritosrčen vagabund, kakor pa hinavski kavalir. Nedvomno ima tudi nekaj dobrih umetniških del, kar jasno priča kip „Kristus“, ki je izvršen po vseh umetniških pravilih, s popolnim znanjem tako, da čestitamo novo nastopajočemu umetniku - kiparju. Proporcijonalno, anatomske in tehnične pravilno, kaj pa še hočete več! Dobra so tudi njegova „Starec“ in „Studenec“; tudi par drugih del je v posameznostih prav poučnih. — Res je, da je marsikaj takega, kar bi Štefinc kot samostojno delujoči umetnik morda v poznejši dobi ne razstavil, toda pustimo, naj se razvije! Ako se pojavi pri njem še na površje v isti meri občutek, kakršno ima znanje, tedaj smemo pričakovati čez nekaj let izbornih njegovih umotvorov.